

Mishenin Ye.V., G.A. Mishenina, Yarova I.Ye. Conceptual and methodological foundations of development of entrepreneurship in forestry on the ecological – economic bases

This article is devoted to the essentially informative foundation of the entrepreneurship development on the ecological and economic bases and its typical forms such as: environmentally oriented, environmental and ecosystem through the functions which characterize entrepreneurship as an activity and a special type of economic behavior. Organizational and economic principles to create conditions for formation and development of forest ecological entrepreneurship have been considered in this article.

Keywords: forestry, ecologization, environmentally oriented entrepreneurship, environmental entrepreneurship, ecosystem entrepreneurship, ecological and economic foundations.

УДК 502.1 Доц. І.П. Соловій, канд. с.-г. наук – НЛТУ України, м. Львів

**ПОЛІТИЧНИЙ КУРС "ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ"
У КОНТЕКСТІ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ
ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ІДЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Розглянуто глобальні екологічні виклики стосовно відповідальності людства в епоху антропоцену. Викладено сутність і тенденції формування глобального "зеленого" курсу економіки. Проаналізовано міжнародний досвід впровадження інновацій "зеленої економіки", розглянуто її переваги як засобу досягнення сталого розвитку.

Ключові слова: антропоцен, "зелена економіка", новий "зелений" курс, сталий розвиток.

Вступ. На думку окремих дослідників, які вивчають глобальні проблеми розвитку людства, сьогодні ми живемо в періоді антропоцену, тобто в новій геологічній епосі, яка відрізняється тим, що формується під впливом діяльності людства. Тобто Людина стала домінуючим рушієм екологічних змін на планеті. Термін "антропоцен" – за аналогією з загальноприйнятим терміном "голоцен" (епоха, що триває останні 11 тис. років) запровадив еколог Ю. Стормер і широко популяризував фахівець у галузі хімії атмосфери, Нобелівський лауреат П. Крутцен. У 2008 р. пропозицію про антропоцен як одиницю геохронологічної шкали було подано на розгляд Міжнародної комісії з стратиграфії. Таке бачення відображає і той факт, що людська цивілізація перевищила допустиме навантаження на природні системи Землі й таким чином її подальший розвиток може бути принципово несталим [6, 9]. Сьогодні експонентне зростання населення, споживання енергії, виробництво і поведінка споживачів перевищують ресурси стійкості Землі в 2-4 рази. Дослідження *Stockholm Resilience Centre* засвідчили, що людство перейшло принаймні три з дев'яти, визначених цим центром, основних планетарних меж – критичні рівні зниження біорізноманіття, зміни клімату та збалансованості азотного циклу геохімічних потоків [9, 10]. Звідси, необхідність є у відповідальному господарюванні, що базується на наслідуванні природи та не переходить за науково обґрунтовані критичні межі процесів екосистем Землі.

Проте скептики вважають, що "виробнича система людства виходить за межі природних кордонів уже впродовж тисячоліть." і що взагалі ".історію

людської цивілізації можна охарактеризувати як історію порушення природних меж і процвітання" [7]. Тому, на їхню думку, "творення майбутнього буде означати вихід за рамки страхів у порушенні природних меж та ностальгічних надій на повернення до епохи ідеалізованої незайманої природи", звідси висновок, що "ми повинні розглядати антропоцен не як кризу, а як початок дозрівання нової геологічної епохи – епохи можливостей, які визначаються людиною" [7]. Однак, незважаючи на ці принципові розбіжності, і перші й другі погоджуються, що Земля, яку ми успадкували від наших предків, тепер – предмет нашої спільної відповідальності.

Ознакою часткового усвідомлення суспільством глобальних викликів сучасності є спроби провідних міжнародних організацій та низки країн засадничо переглянути чинні стратегічні підходи до розвитку економіки.

Сутність і тенденції формування "зеленого" курсу економіки. Обґрунтування доцільності побудови "зеленої економіки" пропонували ще понад чверть століття тому. Однак необхідність переходу на "зелені рейки" набула особливої актуальності саме сьогодні. Про це йдеться у доповідях ЮНЕП "Глобальний "зелений" новий курс" (2009) та "Назустріч зеленій економіці: шляхи до сталого розвитку та викорінення бідності" (2011). Поштовхом для цього були кризи економічної системи за останні роки.

По-перше, у 2008-2009 рр. глобальна фінансово-економічна криза спровокувала найпотужнішу рецесію з часів Великої депресії 1930-х років. Зниження темпів економічного зростання означає, що рівень добробуту мільйонів людей опускається нижче від межі бідності, зростає соціальна нерівність як у межах національних економік, так і між країнами. *По-друге*, до наростаючих криз, наслідки яких можуть мати загрозливий для людства характер, належить зміна клімату. Рівень концентрації CO₂ в атмосфері досяг екологічного порогу і може його перевищити, якщо в найближчому майбутньому не будуть прийняті відповідні заходи. *По-третє*, наростає загроза світової паливної кризи. Зокрема, ціна на нафту вже досягла позначки 150 дол. США за барель. Незважаючи на те, що рецесія, спровокована фінансово-економічною кризою, призвела до її зниження (менше 40 дол. США за барель), згідно з прогнозами Міжнародного енергетичного агентства (МЕА), ціни на нафту до 2030 р. досягнуть 200 дол. США за барель унаслідок зростання попиту та обмеженості обсягів поставок. За такого рівня цін бідніші країни не зможуть імпортувати нафту. *По-четверте*, дедалі чіткіше проявляються ознаки продовольчої кризи. У 2007 р. різке зростання цін на продовольче зерно для країн, що розвиваються, коштувало 234 млрд дол. США, що втричі перевищує обсяг допомоги, яка їм надається. Забезпечення продовольством постійно зростаючого світового населення зажадає зростання обсягів виробництва продовольства вдвічі до 2050 р. Водночас погіршення якості земель, наростаючі проблеми водопостачання становлять загрозу для продовольчої безпеки. *По-п'яте*, важливе значення для забезпечення сталого розвитку має вирішення проблем кризи водних ресурсів. Сьогодні 20 % жителів країн, що розвиваються, позбавлені доступу до чистої води, майже 50 % (2,6 млрд осіб) – не мають базових санітарних умов [3]. Водночас попит на

воду продовжує зростати внаслідок збільшення потреб конкурентних видів водокористування. Проблема недостатнього доступу до водних ресурсів буде посилюватись внаслідок кліматичних змін (зміни в сезонному розподілі атмосферних опадів, танення льодовиків, посухи).

Основною причиною прояву зазначених криз у рамках чинної економічної системи є нераціональне використання грошових коштів. Адже протягом останніх десятиліть інвестування здійснювалося, переважно, в "коричневі" сектори економіки. Внаслідок, незважаючи на те, що в останні 20 років спостерігалось зростання світового ВВП в чотири рази, якість 60 % основних світових товарів і послуг, пов'язаних із функціонуванням екосистем, істотно знизилася. Економічне зростання досягалося головним чином за рахунок витрачання природних ресурсів деградації екосистем.

Однак, дефіцит екологічних ресурсів істотно впливає на всі сектори економіки, зокрема, і на ті сектори, що відіграють основну роль у постачанні людству продовольства і є найважливішим джерелом засобів до існування. Дедалі вираженішими стають такі взаємопов'язані проблеми, як перенаселення, забруднення і погане надання послуг, які впливають на продуктивність праці та здоров'я населення.

Без запровадження принципово нових підходів до формування стратегій суспільного розвитку неможливо запропонувати вихід із нинішньої ситуації комплексної кризи на глобальному рівні – небезпечного поєднання паливно-продовольчої, фінансової та кліматичної криз. У сукупності глобальні кризи поглиблюють нагальні соціально-економічні проблеми, що стосуються скорочення робочих місць, соціальної незахищеності та бідності. Збереження "забруднюючої" економіки з її традиційною залежністю від невідновлюваних джерел енергії, нераціональним використанням матеріальних ресурсів, високим рівнем кліматичних ризиків та інвестування у нестабільні сектори економіки відтворюватиме ті самі диспропорції та зробить постійними ті глобальні кризи, які долає людство сьогодні. Перехід до "зеленої економіки" і скорочення обсягів вкладень інвестиційних коштів у вичерпні види палива та інші "забруднюючі" сектори під час одночасного збільшення інвестицій в поновлювані джерела енергії, енергозбереження, громадський транспорт, стале сільське господарство, охорону та раціональне використання земельних і водних ресурсів дасть змогу забезпечити вирішення зазначених проблем.

Існує низка причин, що зумовлюють необхідність розробки та реалізації програми переходу економіки на "зелені рейки" саме тепер. *По-перше*, зазначені вище кризи створюють політично сприятливу ситуацію для ухвалення та імплементації програм глобального "зеленого" курсу. Значно поширена думка про те, що чинна система недостатньо ефективна, тому збільшить ймовірність того, що нові ідеї про "зелений" напрям розвитку будуть почуті. Значні кошти, що спрямовуються на цілі "озеленення" можуть бути використані для досягнення "критичної маси" інвестицій і зайнятості, які зможуть дати стартовий поштовх "зеленій" моделі розвитку. Прийняття та реалізація планів екологізації основних секторів економіки в умовах фінансового оздоровлення після світової фінансово-економічної кризи дасть змогу одночасно

координувати зусилля в обох напрямках і скоротити можливі структурні витрати. Сьогодні існує унікальна історична можливість закласти основи для нової "зеленої" економіки, яка здатна набагато ефективніше використовувати природний і фінансовий капітал із метою сталого розвитку. *По-друге*, "зелені" форми економічної діяльності, такі як переобладнання будівель та відновлювальна енергія, можуть стати важливим чинником поживлення світової економіки у посткризовий період, вирішуючи екологічні проблеми і забезпечуючи більшу віддачу від капіталу, порівняно з моделлю "забруднюючого розвитку" або моделлю зростання споживчих витрат. Збереження і створення нових робочих місць, підтримка і збільшення рівня доходів за рахунок вкладень в "зелені" сектори є дуже важливими як для забезпечення соціальної стабільності, так і для відновлення сукупного попиту з метою сталого розвитку економіки.

Структура та переваги "зеленої" економіки. "Зелена" економіка, згідно з визначенням ЮНЕП, це – економіка, яка покращує добробут людей, забезпечує соціальну справедливість, одночасно істотно знижуючи ризики для довкілля і виснаження природних ресурсів. Іншими словами, в зеленій економіці відбувається інтерналізація витрат, пов'язаних із деградацією довкілля, а екологічно чисті та ефективні технології і стале сільське господарство є основними чинниками високих темпів економічного зростання, створення робочих місць і скорочення масштабів бідності. "Зелений" розвиток сприяє скороченню рівня викидів парникових газів, уповільненню темпів змін клімату та збереженню екологічної рівноваги. Позитивний ефект "зеленої економіки" у сфері зміни клімату і попередження втрати послуг екосистем доповнюється іншим, який полягає в тому, що довготерміновий економічне зростання в "зеленому" сценарії розвитку не буде стримуватися зростаючим дефіцитом природних ресурсів.

Згідно з оцінками, сценарій глобального "зеленого" розвитку вже через 5-10 років забезпечить вищі річні темпи економічного зростання, порівняно з діючим "коричневим" сценарієм, і збільшить при цьому запаси поновлюваних ресурсів, необхідних для розвитку світової економіки.

"Зелена" економіка передбачає необхідність "озеленення" за такими напрямками: а) розвиток відновлюваних джерел енергії (сонячна, вітрова, геотермальна енергія, біогаз); б) "озеленення" сектору ЖКГ ("зелені" будівлі з ефективним енерго- та водопостачанням, використання "зелених" матеріалів у будівництві та ін.); в) розвиток "чистого" транспорту (планування та розширення громадського транспорту, г) застосування альтернативних видів палива, широке використання електромобілів та інших "чистих" транспортних засобів, розроблення і реалізація спеціальних програм із почергового використання автомобілів); г) удосконалення управління відходами (рециклінг, переробка муніципальних твердих відходів, відновлення ділянок з покинутими об'єктами промислової забудови, використання "екологічно чистих" пакувальних матеріалів); д) "озеленення" у сфері управління водними ресурсами (очищення води, система повторного використання води, система використання дощової води); е) "озеленення" у сфері управління земельними ресур-

сами (напр. "екологічно чисте" сільське господарство, лісовідновлення та лісорозведення).

У зазначених вище доповідях ЮНЕП як ключові трактуються такі сектори, як *сільське господарство, житлово-комунальне господарство, енергетика, рибальство, лісове господарство, промисловість, туризм, транспорт, переробка відходів і управління водними ресурсами*. Глобальний "зелений" новий курс має три головні цілі. У *короткотерміновій* перспективі він повинен зробити основний внесок у відродження світової економіки, зберігаючи існуючі робочі місця і створюючи нові, відстоюючи при цьому інтереси найменш захищених груп населення. У *середньотерміновій* перспективі він повинен забезпечити стійке і всебічне економічне зростання і досягнення "Цілей розвитку тисячоліття", приділяючи особливу увагу тому, щоб до 2015 р. подолати крайні вияви бідності. У *середньотерміновій* перспективі він також повинен зменшити вуглецеву залежність економіки та запобігти руйнуванню екосистем. Про те, що курс "зеленої" економіки спрямований на збереження та примноження природного капіталу свідчить пропозиція скерувати чверть "зелених" інвестицій (0,5 % ВВП, або 325 млн дол.) у сектори, найбільш залежні від забезпеченості природним капіталом – у лісове, сільське, водне та рибне господарство. Додана вартість у лісовому секторі має збільшитися приблизно на 20 % до 2050 р., порівняно зі сценарієм звичайного розвитку. Внаслідок переходу до "зеленої" економіки буде створено стільки нових робочих місць, що з часом це компенсує скорочення робочих місць у сфері так званої "коричневої" економіки. Особливо це стосується сільськогосподарського та житлово-комунального господарства, енергетики, лісового сектору і транспорту.

Міжнародний досвід впровадження інновацій "зеленої" економіки. Стратегія переходу до "зеленої" економіки повинна бути розроблена для кожної окремої країни, виходячи із специфіки природного та людського капіталу країни і відносного рівня її розвитку. І чимало країн уже розробили такі стратегії.

Серйозною спробою кардинально трансформувати парадигми зростання країни від "кількісного зростання" до "якісного зростання" є Національна стратегія і п'ятирічний план "зеленого" зростання Республіки Кореї [8]. Президент країн оприлюднив у 2008 р. програмний документ "Національне бачення зеленого зростання" ("*Green Growth National Vision*"), а у 2009 р. схвалено стратегію національного нового "зеленого" курсу ("*Green New Deal*"), створено спеціальний Інститут "зеленого" зростання економіки.

Зелена стратегія зростання містить фінансові стимули для заохочення політичних цілей і цільові показники у сфері боротьби зі зміною клімату, підвищення енергетичної безпеки, створення так званих "нових двигунів зростання" за рахунок інвестицій в екологічно зорієнтовані сектори, а також розробку екологічної інфраструктури. Зобов'язання витратити 2 % валового внутрішнього продукту (ВВП) протягом наступних п'яти років для інвестицій в таких сферах, як екологічно ефективні та чисті технології, ресурси і матеріали, відновлювані джерела енергії, розвитку сталого транспорту, зелені бу-

дівлі, і відновлення екосистем, є прикладом зусиль з переорієнтації інвестицій в охорону довкілля. Республіка Корея відповіла на економічну кризу пакетом стимулювальних інвестицій, який містив значну частину та званих "зелених витрат". "Зелений компонент" фінансового стимулювання антикризового оздоровлення економіки є доволі істотним. Це – 28-36 млрд дол. екоінвестицій, 700 000 робочих місць у "зелених" секторах з 1 млн усіх створених робочих місць. Здійснено очищення чотирьох основних річок країни, розширено лісовідновлення та екобудівництво. Зазначимо, що реалізація "зеленого курсу" в окремих випадках є об'єктом критики. Так деякі вчені називають контроверсійним проект очищення річок, оскільки побудова дамб та поглиблення основних річок призвело до зникнення біотопів орнітофауни, тобто зумовило збіднення біорізноманіття.

Міністр охорони навколишнього середовища Франції Жан-Луї Борлоо у липні 2009 р. представив нову національну стратегію сталого розвитку на період 2010-2013 рр. Нова стратегія визначила дев'ять стратегічних завдань для досягнення "зеленої та справедливої економіки". Документ є коротким оновленим варіантом законопроекту про "зелений" розвиток *Grenelle de l'Environnement*, в якому викладено низку зобов'язань і цілей екологічної політики [5]. Задля досягнення сталого виробництва та споживання, уряд планує діяти узгоджено зі споживачами та виробниками, які мають посилити відповідальність за зміну поведінки у сфері виробництва, торгівлі та придбання, щоб забезпечити сталість життєвого циклу продуктів і послуг. Стратегія передбачає підтримку і компаній в їхніх зусиллях щодо екомаркування екодизайну.

Китай виділив 468 млрд дол. США на наступні п'ять років на такі "зелені" галузі промисловості, як: відновні джерела енергії, екологічно чисті технології та утилізація відходів. Ця цифра більш ніж удвічі перевищує суму, витрачену на ці галузі за останні п'ять років [5]. У міру просування до "зеленої економіки" діяльність екологічних підприємств, які формують прибуток із розробки нетрадиційних способів відповідального використання ресурсів планети буде ставати дедалі масштабнішою. Моделі міжнародних компаній, які передбачають інновації у напрямі до сталого розвитку, можуть перейти до країн, в яких ці компанії працюють [11]. Екологічно зорієнтовані підприємства стануть бізнес-інкубаторами "зеленого" зростання, перетворюючи цю концепцію у реальність.

Зазначимо, що ці стратегії, незважаючи на ту їхню спільну ціннісно-світоглядну спрямованість (ідеологію), можуть містити істотні відмінності. Адже окремі країни вже досягли високих рівнів розвитку людського потенціалу, в деяких випадках за рахунок їхніх багатих природних ресурсів, чи загальнопланетарних ресурсів, а отже, якості довкілля і зростання викидів парникових газів. Перед цими країнами стоїть завдання зменшення впливу на довкілля, що припадає на одну особу, без зниження якості життя (термін "якість життя" не зводиться до суто матеріального добробуту, а охоплює всі його аспекти). Для інших країн як і раніше, характерним є відносно невеликий вплив на довкілля в розрахунку на одну особу, але перед ними стоїть завдання підвищити якість надаваних послуг і матеріальний добробут своїх громадян. І вони мусять зробити це без значного збільшення впливу на довкілля.

Позитивний ефект від розвитку "зеленого" сценарію пов'язаний з низкою чинників:

1. Перехід до "зеленої" економіки призведе до відновлення і розширення природного капіталу, зменшення викидів вуглецю і забезпечить сприятливі умови для життя і діяльності людей в довготерміновій перспективі. Природні активи (ліси, озера, заболочені території і басейни річок) – важливі складові природного капіталу на рівні екосистеми. Вони життєво необхідні для забезпечення стабільності кругообігу води в природі та його корисних властивостей для сільського господарства і домогосподарств, кругообіг вуглецю і його ролі в пом'якшенні клімату, підвищення родючості ґрунтів і його значення для рослинництва, місцевий мікроклімат, що створюють безпечне середовище проживання людей, рибальства як джерела білків. Природний капітал робить внесок у добробут людей і надає економікам цінні ресурси на рівнях, біологічних видів і екосистем.
2. "Озеленення" економіки створює можливості для нових робочих місць, відповідного зростання добробуту населення (особливо малозабезпечених верств населення) і досягнення соціальної справедливості. Перехід до "зеленої" економіки створить щонайменше стільки ж робочих місць, скільки і "коричнева" економіка. Зокрема, в сценаріях "зелених" інвестицій зайнятість у сільському господарстві, житлово-комунальному господарстві, лісовій промисловості та в системі транспорту зросте до 2050 р. швидше, ніж за "коричневої" економіки. Світова зайнятість у сільському господарстві могла б перевищити прогнозовану зайнятість за "коричневого" сценарію на 4 %. Інвестування у збереження та відновлення лісів могло б забезпечити додаткову офіційну зайнятість в 20 %. Підвищення ефективності використання енергії у всіх видах транспорту і перехід від приватного транспорту до громадського або неавтомобільного транспорту додатково підвищили б зайнятість приблизно на 10 % [3].
3. "Зелена" економіка буде сприяти ослабленню залежності економічного зростання від наявності природних ресурсів і забезпечить перехід до ресурсоефективної сталої економіки. Сьогодні чітко виявляються ознаки стримування темпів економічного зростання внаслідок виснаження природних ресурсів і його впливу на навколишнє середовище (наприклад, нестача сировини, підвищення цін на сировинні ресурси). Тому основним завданням для забезпечення сталого довготермінового зростання є максимальне скорочення залежності економічного зростання від споживання матеріалів та енергоресурсів. Від сценарію "зеленої економіки" очікують, що: 1) "зелена" економіка сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів у виробництві; 2) "озеленення" сільського господарства та харчової промисловості забезпечить підвищення ефективності використання ресурсів у цих секторах і стане важливим чинником забезпечення світової продовольчої безпеки; 3) перехід до "зеленої" економіки усуне пряму залежність кількості відходів від економічного зростання і, як наслідок, сприятиме переходу до ресурсоефективної економіки.

Екологізація окремих секторів економіки сприятиме підвищенню ефективності економіки загалом. Важливе значення має також можливий синергетичний ефект переходу на "зелені рейки" ключових секторів, що стиму-

люватиме довготермінове зростання, яке дасть змогу вирішити проблему дефіциту ресурсів. Адже політика, орієнтована лише на окремі сектори, не дає змоги використовувати взаємозв'язки між ними. Скорочення енергоспоживання і викидів парникових газів – переконливий приклад того, як збільшення використання енергії з відновлюваних джерел сприяє заходам щодо підвищення енергоефективності в таких ключових галузях, як будівництво і комунальне господарство, транспорт і виробництво. Збільшення площі лісів може сприятливо позначитися на сільськогосподарському виробництві та якості життя в сільській місцевості завдяки поліпшенню якості ґрунтів та покращенню мікроклімату. Поєднання утилізації відходів та виробництва продукції з вторинної сировини може скоротити потребу в нових потужностях для утилізації і цим самим дасть змогу скерувати інвестиції в цей сектор, напр., на вироблення електроенергії з відходів.

Загалом, наведені вище оцінки свідчать про обґрунтованість необхідності переходу до "зеленої" економіки, оскільки у світовому масштабі "зелені" інвестиції зможуть домогтися вищих темпів розвитку, збільшуючи водночас запаси поновлюваних ресурсів, необхідних для розвитку світової економіки.

"Зелена економіка" як засіб досягнення мети сталого розвитку.

Ідеї "зеленої економіки" дуже нагадують методологічні підходи сталого розвитку, які впродовж чверті століття були "віфлеємською зіркою" для суспільства і стали не просто інтелектуальним надбанням людства, а тим, що французи називають *"succès d'estime"*, тобто досягли "критичного успіху" в переосмисленні всіх сфер людської діяльності. Заклик обмежити економічну діяльність рамками, визначеними в межах екосистеми Землі, і приділяти пріоритетну увагу соціальній інтеграції та боротьбі з бідністю, який сьогодні лунає з трибун ООН та міжнародних форумів, добре знайомий нам, оскільки прозвучав ще в доповіді Комісії Брундтландт (1987). Великі очікування пов'язані з конференцією ООН зі сталого розвитку "Ріо+20", яка буде зосередженою на двох темах: "зелена економіка" в контексті сталого розвитку і подолання бідності та інституційні основи для сталого розвитку. Успішне вирішення цих проблеми неможливе без прийняття глобального правового акта – Екологічної Конституції Землі, як засобу подолання проблем фрагментації міжнародного екологічного правового поля, збереження спільної спадщини людства та його сталого розвитку [2]. Потрібно домагатись розгляду цього правового акта на Конференції "Ріо+20", що дасть змогу зміцнити новий курс на створення більш безпечного і справедливого світу.

То чи не було б справедливим сказати, що "зелена економіка" є нічим іншим як повторенням ідей сталого розвитку? У певному сенсі це так. Отже, концепція сталого розвитку виправдала далеко не всі суспільні очікування, проте немає підстав говорити, що вона дискредитована. Адже ця концепція внесла корективи чи не у всі сфери життя: виробництво, політику, освіту, науку, торгівлю. У багатьох країнах реалізуються стратегії сталого розвитку. Під егідою Економічної комісії ООН для Європи впроваджуються підходи "освіти для сталого розвитку". Широко застосовуються інноваційні підходи,

що впливають з концепції сталого розвитку: оцінювання сталості розвитку за допомогою критеріїв та індикаторів, системи екологічного менеджменту, стає промислове виробництво і більш чисте виробництво, стає сільське господарство, стає лісокористування, стає землекористування, стає споживання, сталі громади, ринки послуг екосистем. Існування широкої мережі міжнародних організацій (напр. Всесвітня рада підприємців зі сталого розвитку (*WBCSD*) – коаліція зі 150 компаній) створює відповідні інституційні передумови.

Впродовж усього свого існування концепція сталого розвитку передбачала певний плюралізм і серед її прихильників розходились думки стосовно того, який із трьох основ (економічний, соціальний чи екологічний) потрібно приділити найбільшу увагу. Немає сумнівів, що традиційна економіка зайшла у кризову ситуацію саме тому, що вона ігнорує інші дві опори розвитку. Таким чином, "зелена економіка" – це той вимір суспільної діяльності, який веде нас у напрямі до сталого розвитку. Що ж нового? Можливо, найбільш істотна відмінність полягає саме у визнанні того факту, що ефективне функціонування економіки є необхідною передумовою для забезпечення двох інших опор сталості. "Зелена економіка", як форма організації економічної діяльності людства, має закласти фундамент для вирішення проблем соціальної маргіналізації і руйнування довкілля. Водночас у "зеленій економіці" дії, вжиті для досягнення економічних цілей, також заздалегідь соціально й екологічно спрямовані, так само, як і дії, вжиті для вирішення соціальних і екологічних проблем, спрямовані на те, щоб зміцнювати і розвивати економіку.

Література

1. Велз С. Посіви Пандори: Непередбачена ціна цивілізації / Спенсер Велз : пер. з англ. та наук. ред. Т. Цимбал. – К. : Вид-во "Ніка-Центр", 2011. – 240 с.
2. Екологічна Конституція Землі. Методологічні засади / за ред. акад. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Ю.Ю. Туниць. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2011. – 440 с.
3. Концептуальные подходы к формированию Green Economy в Узбекистане. Центр экономических исследований (ЦЭИ), Программа развития Организации Объединенных Наций (ПРООН). – Ташкент, 2011. – 64 с.
4. Best Ideas of 2011: Green Economy and Green Growth. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.nextbillion.net/blog/the-best-ideas-of-2011-green-economy-and-green-growth>.
5. Grenelle de l'Environnement. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.legrenelle-environnement.fr/-Version-anglaise-.html?rubrique33>.
6. Ellis, Erle C. 2008. "Putting people in the map: anthropogenic biomes of the world / Erle C. Ellis, and N. Ramankutty // *Frontiers in Ecology and the Environment*. – Vol. 6(8). – P. 439-447.
7. Ellis, Erle C., The planet of not return. *Breakthrough Journal*. – No. 2 / fall 2011.
8. Overview of the Republic of Korea's national strategy for green growth. Prepared by the United Nations Environment Programme as part of its Green Economy Initiative. April 2010. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.unep.org/PDF/PressReleases/201004_unep_national_strategy.pdf.
9. Rockstrom, Johan, et al. 2009. A safe operating space for humanity. *Nature*. 461(7263). – P. 472-475.
10. Steffen, Will. The Anthropocene: From Global Change to Planetary Stewardship, *AMBIO* (2011) 40. – P. 739-761.
11. Barreiro, Virginia, M. Hussels, B. Richards. On the Frontiers of Finance: Scaling up Investment in Sustainable Small and Medium Enterprises in Developing Countries, August 2009. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.wri.org/publication/frontiers-of-finance>.

Соловий І.П. Политический курс "зеленой экономики" в контексте переосмысления и реализации идей устойчивого развития

Рассмотрены глобальные экологические вызовы с точки зрения ответственности человечества в эпоху антропоцена. Изложена сущность и тенденции формирования глобального "зеленого" курса экономики. Проанализирован международный опыт внедрения инноваций "зеленой экономики", рассмотрены ее преимущества как средства достижения устойчивого развития.

Ключевые слова: антропоцен, "зеленая экономика", новый "зеленый" курс, устойчивое развитие.

Soloviy I.P. Political course of the green economy in the context of re-imagining and implementing the ideas of sustainable development

The global environmental challenges analyzed through the prism of human responsibility in the age of Anthropocen. The core principles and tendencies of new green course of economy are presented. International experience of the green economy innovations implementation and advantages of its realization as sustainable development tools have been analyzed.

Keywords: Anthropocen, green economy, new green course, sustainable development.

УДК 338.24 Доц. О.Б. Ватченко, канд. екон. наук; ст. викл. В.М. Льченко – Дніпропетровська державна фінансова академія

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Розглянуто підходи сучасних науковців до формування механізму соціально-економічного розвитку регіонів, а також етапи реалізації стратегії, які сприяють їх сталому розвитку. Запропоновано власне бачення механізму забезпечення сталого розвитку регіонів.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, сталий розвиток, регіон, механізми розвитку, стратегія сталого розвитку, складові механізму сталого розвитку регіону.

Вступ. Існує думка, що в найближче десятиліття станеться нова наукова революція, яка буде характеризуватися "зрушенням від "індивідуалістичної" неокласики до "колективістської" концепції інституціоналізму та економічної глобалістики" [1].

У провідних економічних державах спостерігається поступова трансформація традиційних індивідуалістичних цінностей, виходячи з концепції сталого розвитку суспільства, яка об'єднує економічну, соціальну і екологічну складові. У суспільстві формується новий підхід до вирішення соціальних проблем, відбувається посилення державного та міждержавного планування, із залученням до процесу прийняття рішень все більшої кількості зацікавлених сторін для гармонізації інтересів різних соціальних верств.

Для розбудови в Україні демократичного суспільства та соціально орієнтованої ринкової економіки особливого значення набуває механізм впровадження сучасної моделі сталого розвитку, що створює передумови набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі.

Метою дослідження є удосконалення механізму забезпечення сталого розвитку регіонів України.